

installed in motor vehicles is a source of enhanced danger and requires a particularly careful operation.

Based on the summarized expert practice the article suggests an algorithm of conducting expert studies of accidents, incidents, fires caused by of emergency depressurization of gas equipment in vehicle operation.

Keywords: vehicle, gas equipment, emergency depressurization, expert investigation.

УДК 343.98:656.13.002.3

В. О. Дмитрієв, старший судовий експерт Харківського НДІСЕ,

В. О. Куценко, судовий експерт Харківського НДІСЕ

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРОВЕДЕННЯ ЕКСПЕРТНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ СВІТЛОВИХ І ЗВУКОВИХ ПРИЛАДІВ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ ЩОДО ЇХ НАЛЕЖНОСТІ ДО СПЕЦІАЛЬНИХ СИГНАЛЬНИХ ПРИСТРОЇВ

Викладено особливості проведення експертних досліджень світлових і звукових приладів транспортних засобів з метою визначення їх належності до спеціальних сигнальних пристроїв.

Ключові слова: спеціальні сигнальні пристрої, світлові і звукові прилади, світлодіод, транспортні засоби.

З 6 квітня 2012 р. набрав чинності Закон України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо посилення відповідальності за порушення порядку встановлення і використання спеціальних світлових або звукових сигнальних пристроїв» (далі – Закон № 4082-VI)¹, за яким збільшується відповідальність за порушення порядку використання світлових і звукових пристроїв на транспортних засобах (ТЗ) і вносяться зміни до статей 122⁵ і 265² Кодексу України про адміністративні правопорушення (КУпАП). Прийняття цих змін пов'язано з тим, що не зважаючи на достатню нормативну врегульованість цього порядку, трапляються непоодинокі випадки самовільного встановлення й використання зазначених пристроїв. Невиконання визначеного порядку призводить до неправомірного втручання у звичайний режим дорожнього руху та може стати причиною дорожньо-транспортної пригоди.

Прийнятий Закон значно посилює відповідальність осіб, що вчинили адміністративне правопорушення, передбачене ст. 122⁵ КУпАП. Зазначена стаття розглядає порушення порядку встановлення й використання спеціальних світлових або звукових сигнальних пристроїв. За цим Законом розмір

¹ Див.: Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо посилення відповідальності за порушення порядку встановлення і використання спеціальних світлових або звукових сигнальних пристроїв : Закон України від 7 грудня 2011 р. № 4082-VI // Відом. Верхов. Ради України. — 2012. — № 27. — Ст. 283.

штрафу за визначене адміністративне правопорушення збільшується в п'ятдесят разів.

Так, до прийняття змін до ст. 122⁵ КУпАП порушення порядку встановлення й використання на ТЗ спеціальних світлових або звукових сигнальних пристроїв тягнуло за собою накладення штрафу від п'ятдесяти до шістдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією спеціальних світлових або звукових сигнальних пристроїв або без такої, тобто за попередньою редакцією розмір штрафу складав від 850 до 1020 грн (діяло до 05.04.2012). А з 6 квітня 2012 р. за прийнятим Законом № 4082-VI такі порушення тягнуть за собою накладення штрафу від двох тисяч п'ятисот до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією спеціальних світлових або звукових сигнальних пристроїв, тобто розмір штрафу значно збільшується та складає від 42500 до 51000 грн.

У Законі № 4082-VI, крім внесення змін до ст. 122⁵ КУпАП про накладення штрафів, розкриваються поняття «спеціальних світлових і звукових сигнальних пристроїв», які можуть використовуватися лише на оперативних або спеціальних ТЗ, перелік яких визначено в п. 2.2 ДСТУ 3849-99¹. У примітці до ст. 122-5 КУпАП зазначено:

«Під спеціальним світловим сигнальним пристроєм слід розуміти світловий пристрій, що має змінну частоту світлових імпульсів та який дозволяється встановлювати тільки на оперативні або спеціальні транспортні засоби.

Під спеціальним звуковим сигнальним пристроєм слід розуміти звуковий пристрій, що має змінну основну частоту (за винятком охоронної сигналізації) та який дозволяється встановлювати тільки на оперативні транспортні засоби».

Також за Законом № 4082-VI вносяться зміни до ст. 265² зазначеного Кодексу. Так, у редакції цієї статті працівник Державної автомобільної інспекції в разі наявності підстав уважати, що водієм учинено порушення, серед яких є порушення, передбачене ст. 122-5 КУпАП, тимчасово затримує ТЗ шляхом блокування або доставляє його для зберігання на спеціальний майданчик чи стоянку (якщо розміщення затриманого ТЗ суттєво перешкоджає дорожньому руху), у тому числі за допомогою спеціального автомобіля-евакуатора. Про тимчасове затримання робиться відповідний запис у протоколі про адміністративне правопорушення. Після цього працівник Державної автомобільної інспекції зобов'язаний ужити заходів щодо повернення автомобіля до місця постійної дислокації та заборони експлуатації ТЗ до усунення несправностей, виявлених у процесі його огляду або до демонтажу спеціальних світлових або звукових сигнальних пристроїв.

Отже, у разі порушення порядку встановлення й використання на ТЗ спеціальних світлових або звукових сигнальних пристроїв працівникам Державної автомобільної інспекції надано право забороняти його експлуа-

¹ Див.: Цветографические схемы, опознавательные знаки, надписи и специальные сигналы транспортных средств оперативных и специальных служб : ДСТУ 3849-99. — [Дата введения 2001-08-01]. — К. : Госстандарт Украины, 1999. — 10 с. — (Нац. стандарт України).

тацію до демонтажу спеціальних світлових або звукових сигнальних пристроїв. При цьому критерії встановлення відношення наявних на ТЗ світлових або звукових пристроїв до спеціальних сигнальних пристроїв, крім наявності підстав уважати, що водієм учинено порушення, передбачене в ст. 122³ КУпАП, не зазначаються.

Нормативні критерії відношення встановлених на ТЗ світлових або звукових пристроїв до спеціальних сигнальних пристроїв наведено в розділі 6 ДСТУ 3849-99 і тому при прийнятті рішення про наявність зазначеного порушення треба обов'язково зіставляти технічні характеристики встановлених на затриманих ТЗ світлових або звукових пристроїв з технічними вимогами до спеціальних світлових і звукових сигнальних пристроїв:

«6.1 Спеціальний світловий сигнальний пристрій повинен установлюватися на транспортних засобах так, щоб світловий сигнал було видно на кут 360° у горизонтальній площині та площині, яка проходить через центр джерела випромінювання світла.

6.2 Частота світлових імпульсів повинна бути $(2 \pm 0,5)$ Гц.

6.3 Потужність одного джерела світла повинна бути не менше 50 Вт.

6.4 Спеціальні звукові сигнали повинні мати змінну основну частоту. Межі зміни основної частоти повинні бути від 400 до 3500 Гц.

6.5 Тривалість циклу зміни основної частоти спеціального звукового сигналу повинна бути від 0,5 до 6,0 с.

6.6 Рівень звукового тиску під час подавання спеціального звукового сигналу, що був заміряний на відстані 2 м по осі, перпендикулярній площині вихідного отвору звукового сигнального обладнання, повинен бути не менше 120 дБ.

6.7 Максимальний рівень звукового тиску спеціального звукового сигналу повинен співпадати з поздовжньою віссю транспортного засобу в напрямку його руху.

6.8 Вихідна потужність спеціального звукового сигнального пристрою в режимі його роботи повинна бути не менше 100 Вт».

Визначення технічних характеристик світлових або звукових пристроїв, установлених на ТЗ відповідно до п. 6.1 і 6.7 ДСТУ 3849-99, з метою віднесення їх до спеціальних сигнальних пристроїв можливо лише при проведенні інструментального дослідження пристроїв з використанням вимірювальних приладів. Тільки після проведення вимірювань і порівняння їх результатів з технічними вимогами до спеціальних світлових і звукових сигнальних пристроїв можна робити висновок про їх належність до спеціальних сигнальних пристроїв.

Останнім часом збільшилась кількість звернень від судових органів і громадян до Харківського НДІСЕ з метою проведення комплексних авто-технічних та електротехнічних експертних досліджень щодо встановлення належності світлових або звукових пристроїв до спеціальних сигнальних пристроїв. Основним питанням, яке ставиться на вирішення експертам, є таке: «Чи належать вилучені з легкового автомобіля світловий і звуковий пристрої до спеціальних сигнальних пристроїв, якщо ні, то за якими параметрами вони не відповідають вимогам, що ставляться до спеціальних

сигнальних пристроїв?». При вирішенні цього питання експерти аналізують матеріали справи щодо місць та способу встановлення досліджуваних світлових і звукових пристроїв, проводять інструментальне дослідження пристроїв з використанням вимірювальних приладів та порівнюють отримані результати з технічними вимогами до спеціальних світлових і звукових сигнальних пристроїв. Тільки при відповідності визначених параметрів технічним вимогам спеціальних сигнальних пристроїв, що наведені в розділі 6 ДСТУ 3849-99, можна робити висновок про належність установлених на ТЗ світлових та звукових пристроїв до спеціальних сигнальних пристроїв.

При проведенні інструментального дослідження пристроїв з використанням вимірювальних приладів експерти визначають електричну потужність кожного джерела випромінювання світлового пристрою, яка для спеціального світлового сигнального пристрою має бути не меншою, ніж 50 Вт. Для звукового пристрою, який може бути віднесений до спеціального звукового сигнального пристрою, потужність повинна бути не менше 100 Вт, а вимірюваний рівень звукового тиску на відстані 2 м по осі отвору сигналу при зміні частоти від 400 до 3500 Гц має становити не менше 120 дБ.

При експертних дослідженнях встановлених на ТЗ світлових і звукових пристроїв значну кількість складають питання, що стосуються належності світлових пристроїв до спеціальних світлових сигнальних пристроїв. Це пов'язано з суб'єктивним поглядом працівників Державної автомобільної інспекції за їх візуальним прийняттям сили світла від світлових пристроїв, яка відрізняється у світильників з лампами розжарювання та світильників зі світлодіодами, котрі стали застосовуватися замість ламп розжарювання, при однаковій електричній потужності, що споживається.

Світлодіод (англ. LED – light-emitting diode) – світловипромінювальний діод, напівпровідниковий пристрій, що випромінює некогерентне світло при пропусканні через нього електричного струму (ефект, відомий як електролюмінесценція). Світло традиційних світлодіодів випромінюється у вузькій ділянці спектра, а його колір залежить від хімічного складу використаного у світлодіоді напівпровідника. Сучасні світлодіоди можуть випромінювати світло від інфрачервоної ділянки спектра до близької до ультрафіолету, а саме: майже монохромне червоне, зелене або жовте світло, потім з'явилися білі й сині світлодіоди. Світлодіоди в наш час удосконалені до лазерних діодів, які працюють на тому самому принципі, але можуть спрямовано випромінювати когерентне світло. Переваги світлодіодів перед лампами розжарювання полягають у тому, що вони практично не виділяють сторонніх випромінювань не світлового характеру та тепла (хоча тепловідвід самому напівпровідниковому елементу все ж таки потрібен). Завдяки цьому їх світловіддача є дуже високою. Для отримання аналогічного за яскравістю світла світлодіод витрачає на 80 % менше потужності, ніж лампа розжарювання. Теоретично, оскільки у світлодіоді електричний струм перетворюється на світлове випромінювання безпосередньо, світлодіод може мати майже 100 % коефіцієнт корисної дії (ККД), а світловіддачу (відношення яскравості до витраченої потужності) – до 300 лм/Вт.

Тому встановлені відповідно до п. 4 та додатку «В» ДСТУ 3849-99 на ТЗ оперативних і спеціальних служб спеціальні світлові сигнальні пристрої у вигляді пробіскових маячків та аналогічно встановлені на інших ТЗ світлові пристрої на обертальній платформі зі світлодіодними випромінювачами потужністю значно меншою, ніж та, що вимагає п. 6.3 ДСТУ 3849-99 – 50 Вт, візуально розрізнити неможливо, а встановлений на ТЗ світловий пристрій зі світлодіодним випромінювачем, який має меншу, ніж 50 Вт, потужність, не буде вважатися спеціальним світловим сигнальним пристроєм.

У такому разі сподівання законодавця, що з набранням чинності Закону № 4082-VI значно скоротиться кількість випадків неправомірного втручання у звичайний режим дорожнього руху шляхом установаження й використання водіяма на ТЗ світлових пристроїв, схожих на спеціальні світлові сигнальні пристрої, можуть мати реальну основу тільки після вдосконалення тексту вимог п. 6.3 нормативного документа – ДСТУ 3849-99.

**НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ ПРОВЕДЕНИЯ ЭКСПЕРТНЫХ
ИССЛЕДОВАНИЙ СВЕТОВЫХ И ЗВУКОВЫХ ПРИБОРОВ
ТРАНСПОРТНЫХ СРЕДСТВ ОТНОСИТЕЛЬНО
ИХ ПРИНАДЛЕЖНОСТИ К СПЕЦИАЛЬНЫМ
СИГНАЛЬНЫМ УСТРОЙСТВАМ**

Дмитриев В. А., Куценко В. А.

С 6 апреля 2012 г. вступил в силу Закон Украины, вносящий изменения в Кодекс Украины об административных правонарушениях, которые касаются усиления ответственности за нарушения порядка установления и использование специальных световых или звуковых сигнальных устройств. Принятие этих изменений связано с тем, что несмотря на достаточную нормативную урегулированность этого порядка, имеют место неоднократные случаи самовольного установления и использование указанных устройств, что приводит к неправомерному вмешательству в обычный режим дорожного движения и может стать причиной дорожно-транспортного происшествия.

Изложены особенности проведения экспертных исследований световых и звуковых приборов транспортных средств с целью определения их принадлежности к специальным сигнальным устройствам.

Ключевые слова: специальные сигнальные устройства, световые и звуковые приборы, светодиод.

**ON SOME ASPECTS OF CONDUCTING EXPERT INVESTIGATIONS
INTO LIGHTING AND SOUND DEVICES INSTALLED
IN VEHICLES TO DETERMINE WHETHER THEY CAN BE
REGARDED AS SPECIALIZED SIGNAL EQUIPMENT**

Dmitriiiev V. O., Kutsenko V. O.

Since April 6, 2012 the Law of Ukraine on amending the Code of Ukraine on Administrative Offences has been in effect. It increases liability for the violation of regulations in

terms of installation and use of specialized lighting and sound signal equipment. These measures are condition by the fact that despite being well regulated in this area there have been quite a few cases of unauthorized installation and use of the abovementioned equipment which results in the violation of regular traffic regime and cause traffic accidents.

The article presents peculiarities of conducting expert investigations into lighting and sound devices installed in vehicles to determine whether they can be regarded as specialized signal equipments.

Keywords: specialized signal equipment, lighting and sound devices, light-emitting diode.

УДК 343.98:331.45

Д. І. Фокін, завідувач сектору Харківського НДІСЕ,
В. Т. Чупрун, судовий експерт Харківського НДІСЕ

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СУДОВИХ ЕКСПЕРТНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ОБСТАВИН НЕЩАСНИХ ВИПАДКІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ДІЯЛЬНІСТЮ У ВОЄННІЙ СФЕРІ

Проаналізовано сутність і особливості військової праці, визначено сфери її застосування. Показано, що військова праця є важливою частиною сукупної суспільної праці, її специфічна підсистема має загальну із працею фізіологічну основу, хоча й не належить до сфери матеріального виробництва. Результатом військової праці є суспільний товар – військова послуга. Розглянуто особливості досліджень обставин нещасних випадків, пов'язаних із діяльністю у воєнній сфері.

Ключові слова: військова праця, воєнна сфера, безпека військової служби, охорона праці, судовий експерт, дослідження, причина, наслідки.

Праця в соціально-філософській літературі традиційно визначається як доцільна, соціально корисна діяльність людини, спрямована на створення матеріальних і духовних цінностей, а так само їх збереження й захист. Невід'ємною частиною сукупної суспільної праці, її специфічною підсистемою, яка має загальну із працею фізіологічну основу, хоча й не належить до сфери матеріального виробництва, є *військова праця*, що характеризується ознаками доцільності й суспільної потреби. Результатом військової праці є суспільний товар «військова послуга»¹.

Праця військовослужбовців як специфічний вид праці має свої особливості. До них належать:

- виконання суто військових функцій;
- мобільність, тривалість, інтенсивність і напруженість діяльності;
- підвищений ризик для життя;

¹ Див.: *Ананьїн В. О.* Філософсько-соціологічні проблеми миру, війни та армії / В. О. Ананьїн. — К. : Вид-во КВІУЗ, 1996. — 112 с.